

EMBARGO – Jen pro posluchače Úvodu do etiky ZS 2003 – NEROZMNOŽUJTE, NEROZŠÍŘUJTE

Doháníme přednášku, o kterou jsme přišli státním svátkem, a dosud jsme tak docela nedohnali. Z předešlé přednášky o determinismu, psychologickém egoismu a etickém egoismu jsme dlužní rozbor etického egoismu. Tudiž

Než se pustíme do sedmé přednášky, máme tu přebytek z 11. listopadu 2003

Totíž

Šestá přednáška (dokončení)

(iii) Etický egoismus: sobectví je ctnost

Souhrnem: *minule psychologický egoismus: teze, že sobectví je nutnost*
dnes etický egoismus: teze, že sobectví je ctnost

Či přesněji, že egoismus sice není psychologicky nevyhnutelný, avšak je člověku přirozený a proto pokus vést sebe či jiné k jinému jednání je nepřirozený a proto zhoubný.

Čili: z etických důvodů bychom měli jednat sobecky

Tedy: nemusíme jednat sobecky ale měli bychom tak jednat. Altruistické jednání je nemorální, protože je nepřirozené a vede ke zhoubným následkům. Jen pokud se každý z nás bude řídit svým sobeckým zájmem, bude výsledek automaticky největší dobro všech.

(Známa teze o „neviditelné ruce“, ač Adam Smith to přičítal jen řemeslné výrobě na tržišti!)

V soudobé etice tento postoj výrazně zastává spisovatelka **Ayn Randová** (Američanka ruského původu, autorka románů *Atlas shrugged* a dalších), nazývá svůj systém „objektivismem“ (naprosté bezohlednosti vůči všem zájmům mimo svých vlastních)

⇒ Ayn Randová tvrdí, že altruistická etika se zakládá na omylu, že lidí potřebují pomoc, zatím co opravdová potřeba je postavit se na vlastní nohy.

Tak rodiče brání růstu „z dobré vůle“, nedají dítěti šanci - příklad Nietzscheho a jeho tetiček

egoismus není výmluvou pro kořistnictví, nýbrž morální zákon, který vychází z lidské přirozenosti. Základní lidskou potřebou je postavit se na vlastní nohy, ohleduplnost tomu brání

Sobectví podle hesla „Každý za sebe a čert vem posledního“ je prý návod k sebeúctě, k morální autonomii oproti slabošskému spoléhání na druhé

Objektivismus (etický egoismus) popírá všechno, co jsme zvyklí věřit na základě svého útlocitu - co je nám subjektivně příjemné avšak je objektivně zhoubné

Na př.: 15000 dětí denně (pět a půl milionu ročně) umírá na úplavici z podvýživy: naše přebytky by je uživily. Stydíme se za svou chamtivost a posíláme jim pomoc, ale kdybychom je zachránili,

EMBARGO – Jen pro posluchače Úvodu do etiky ZS 2003 – NEROZMNOŽUJTE, NEROZŠÍŘUJTE

přelidnili bychom zemi - ekologická katastrofa je
následkem populační exploze

Kořen našich morálních postojů: představa, že nouze vytváří
nárok (křesťanské přesvědčení, že kabát ve skříni patří
žebrákovi - stydíme se přejídat před hladovými (voják
na Korei)

Stydíme se--ale neměli bychom: buďte hrdí na úspěch, nikomu
nic nedlužíme: nouze a pohrdání motivují k úsilí, kdo
se nedoveče nepostarat, ať nejl

Je možné, že davy tupých dřičů potřebují morálku křesťanů,
pokora a odřikání: to je morálka tupých dřičů: jejím
základem je požadavek, abychom pečovali nejen o sebe,
ale rovnoměrně o druhé: bližního jako sebe. Prý máme
povinnost vůči druhým: na druhých záleží, proto pečujme
o ně

Jenže komu že záleží na žebrácích? Bohu? Tak ať se stará! MNĚ
na nich nezáleží. Ať si vymřou Afričané, velryby a
sloni. O nic je neprosím, nic jsem jim neslibil
Povinnost vzniká slibem nebo smlouvou: já se o nic
neprosím a nikomu nic nedaruji:

**Špička panských jedinců, oprávněná svým úspěchem, se řídí panskou
morálkou**

**etický egoismus: jediná povinnost je starat se o sebe - tot' zákon
přírody**

**Podle Randové k neduhům vede právě ochrana slabých, která
zatěžuje silné**

Randová: mám právo věnovat se „dobročinnosti“- pokud mě to
baví a pokud tím nepoškozují vlastní zájmy, třeba krmit
hladové děti nebo stavět knihovny, (tak jako Andrew
Carnegie rozdál své jmění, aby nepřipadlo jeho
marnotratným dědicům) - avšak **jen pokud se řídím
osobním prospěchem**

Osobní prospěch: neznamená „cokoliv se mi zachce“ - to je
chamtivost - nýbrž co vede k mé optimální
seberealizaci, a **seberealizace znamená pracovitost -
sebeúcta - produktivita**. Z toho **sebeúcta** nejzákladnější
(proto ne opilec ve škarpe) a **produktivita** založená na
pracovitosti vede k **sebeúctě**

Sebeúcta si vyžaduje nezávislost: nežebrat, nedoprošovat se,
nic nechtít a nebrat zadarmo **a nikoho neurážet**
almužnou: dary si pán zavazuje poddané - rovný rovnému
nic nedaruje. Když potřebuji pomoc, tak jen za
protislužbu a jen na požádání - nikdy nenabízím pomoc

* * *

Tolik Ayn Randová
teď kritické zkoumání:

Etický egoismus se stal ideologií zámožných mladých 80. let,
generace „Já já já“ - je výhodný pro pro mladé, zdravé,
vzdělané, kteří odmítají zatížení slabými. Obvykle uvádí
důvody:

EMBARGO – Jen pro posluchače Úvodu do etiky ZS 2003 – NEROZMNOŽUJTE, NEROZŠÍŘUJTE

- I. svébytnost jedince:** jen každý sám ví, kde ho bota tlačí: ať si každý pomůže sám a pomůže si nejlépe. Jakákoliv pomoc vytváří potřebu pomoci, jako v případě rozvojových zemí (vlády kupují zbraně, protože my se jim staráme o chudé. Paternalismus podporuje nevyspělost, nezodpovědnost (příklad afrických zemí)
Jenže pozor: právě vlády 3. světa odmítají morálku, prosazují vlastní prospěch, neomezují podnikání humanitárními či sociologickými ohledy!

K tomu tyto všechny argumenty vycházejí z obecného dobra - že je lepší pro Somálce, když jednáme egoisticky: to není egoistický důvod. Egoistický důvod by byl „nic jim nedám, ať mám víc“

- II. Ve jménu života: jedinými možnostmi je buď altruismus (jednání pro dobro druhého) nebo egoismus (jednání pro vlastní dobro): „altruismus“ si neváží života, když je ochoten jej obětovat druhým. Altruismus je výraz morálního zhroucení, otrocká morálka: z úcty ke (svému) životu budme egoisty
JENŽE paradox: není naplněním života právě zasvěcení něčemu (řezbář Beltéma)? Kde začíná, končí vlastní já?**

Mé lidství je úměrné schopnosti sebezpřekročení, vstupu láskou do světa. Má zranitelnost je úměrná mému lidství. Konkrétně: schopnost milovat a žít s bolestí ztráty. Tak Albert Schweizer nejvíce člověkem protože schopen nejvíce milovat.

Mohl bych žít plným životem bez soucitu, spolucítění? Nedocházím naplnění právě vztažením?

Široké a úzké já: úzké já je obranná taktiky člověka, který se bojí bolesti z utrpení druhých, zužuje se, aby nebyl zranitelný (nemilovat, ztratíte!) Tak epikurejci, *apraxia*, taktika zámožných, a stoikové, *ataraxia*, taktika pro všechny. Nic nemilovat, protože manželky a děti umírají. Jenže pak zbývá jen nakupování - (kolaps Ameriky od 50. let: dojde k tomu i u nás?)

- III. základem všeho jednání je zájem o vlastní dobro, který se někdy projevuje péčí i o druhé o společné dobro, tak jako stádo ovcí přežije, když je každý beran ochoten riskovat--pokud by utíkal, všichni zahynou. Hrdina odboje: národ žije pokud má lidi připravené umírat a Masaryk dodává: připravené pro něj pracovat. U ostatních živočichů je to kolektivní pud, který lidé nahrazují návykem a mýtem**

Ano, jenže proč tomu říkat „egoismus“? Pojmosloví altruismus/egoismus nedostačuje. Jde o postoj štědrosti /lásky a úcty/ oproti postoji skouposti, nepřání a bezohlednosti -- prvním rozkvétám, v druhém sám sebe škrtím.

EMBARGO – Jen pro posluchače Úvodu do etiky ZS 2003 – NEROZMNOŽUJTE, NEROZŠÍŘUJTE

Etický egoismus se pravidelně objevuje jako **etika každého gründerského věku**, představuje vzpouru privilegovaných.

Společnost a možnost svobodného soužití se zakládá na ochotě všech omezit své nároky pro dobro celku (nejezdit autem do Prahy, omezit spotřebu proudu, neškodit).

Jenže ve společenském soužití dochází ke zvýhodnění některých jedinců - zdravím, narozením, ale také nadáním a úsilím. Privilegovaní zapomínají, že jejich výsady umožňují soužití, bouří se proti jejich ceně (zdanění pro obecnou vzdělanost), dožadují se neomezené možnosti

Země třetího světa: privilegovaní za ostnatým drátem proti chudobě, tento trend se výrazně stupňuje, chudí chudnou, zámožní bohatnou, až po katastrofu, pokud nebudeme vědomě kompenzovat!

Etický egoismus se dovolává darwinismu: jde o přirozený výběr nejschopnějších (ovšem zcela neoprávněně: základem přežití je symbiosa, nejvyšší přeživací schopnost mají termiti neboli všekazi!) Dávno nevyhynuli idealisté, obětaví, nevyhynulo ani společenství. Příroda není bojem všech proti všem, stádo přežívá jen proto, že jedinci se obětují. - Individualita je výsada draze vykoupená druhými. „Nejste sví vlastní, jste vykoupeni za velikou cenu!"

[Egoismus není „morálka silných! Je sebeomezení ze strachu a slabosti: Egoista není schopen či si netroufá vztáhnout k druhému. (Bolest je daň z přidané hodnoty lásky)]

„Etický egoismus" není filosofie, nýbrž patologie: v prázdnotě života nahrazují smysl chamtivostí. Zákonná patologie: v rozpadu tradiční společnosti chybí společná tkáň, nahrazují nákupem - a ti, kdo z mých nákupů mají zisk, mě v tom podporují. Nejen patologie, ale také strategie kořistění. Pak konzumerismus, ničí svět spotřebou, ospravedlňuje ji egoismem

Etika se rodí ze štědrosti, ze sebedůvěry a z přijetí odpovědnosti

* * *

Tolik o determinismu a egoismu.

A nyní konečně

8. listopadu 2003

Sedmá přednáška

Sub specie aeterni: náboženská etika

V předchozích přednáškách jsme vycházeli z předpokladu, že svět je hodnotově neutrální - že není dobro ani zlo, dokud do světa nevstoupí člověk a nevytvoří kategorie dobra a zlo

Ač už minule, když jsme hovořili o etickém egoismu, jsme to zpochybňovali: zastánci etického egoismu svůj postoj opírají o přesvědčení, že sobectví je přirozené

EMBARGO – Jen pro posluchače Úvodu do etiky ZS 2003 – NEROZMNOŽUJTE, NEROZŠÍŘUJTE

To by naznačovalo, že kosmos, svět už má nějakou vlastní správnost a člověk dobro a zlo nevytváří, jen objevuje
etika není ani samozřejmá (romantika) ani marná (s sofistika) je třeba ji založit - a otázka je, na čem?

Co je základem rozlišení dobra a zla?

(Tedy co vyčuhuje nad tupý průměr?)

Tradičně čtyři odpovědi: co je dobré můžeme odvodit

- ⇒ z toho, co je **posvátné** (příp. krásné)
- ⇒ z toho, co je **přirozené** (zákon Boží či přírodní)
- ⇒ z toho, co je **prospěšné** (utilitarismus)
- ⇒ z toho, co je **správné** (formalismus)

První možnost: Náboženská etika

etika, pro kterou je základním prožitkem vědomí přesahu, přítomnosti posvátna

„Věřící“ je člověk, který si je vědom přítomnosti něčeho víc, než příčinný řád hmoty - krásy, dobra, posvátna
 nejde o přitakání na teorii o existenci nadpřirozených bytostí to je pokleslá pověra, ne zbožnost!!
 jde o zážitek, přesněji, o určitý celkový postoj k světu
 (Později rozebereme: postoj nesamozřejmosti a vděčnosti)

Leč pokud nejde o doktrinální obsah,

Jaký je vztah náboženství a etiky?

lidová představa neboli *mens vulgaris* vychází (jako Ivan Karamazov) z představy, že etika je následek náboženství - kdyby nebylo Boha, bylo by všechno dovoleno. Jenže bez Boha by nebylo nic dovoleno ani zakázáno - nebylo by, kdo by dovoloval

Jenže prvotní náboženství nemá etický náboj, vyčerpává se posvátnou hrůzou

a etika vzniká i bez náboženství kdekoliv svobodné bytosti žijí ve společenství

Přesto předpokládáme propojení:

věřící by měli být morálnější a pokud nejsou, užíváme to jako důvod k odmítnutí náboženství - naše agresivní plebejství ospravedlňuje sebe tím, že shazuje druhé:

náboženství nám prostě vadí, vadí nám přestava, že ten druhý nějak uniká našemu rozhledu. Proto útočíme:

- ⇒ víra prý je primitivní pokus o vysvětlení - jenže to přičítá věřícím vědeckou mentalitu (myšlení v příčinných souvislostech), kterou se právě nevyznačují. - Věřící kladou otázku, „co to znamená?“, ne „co to způsobilo?“
- ⇒ víra prý je nástroj k ovládnutí zbabělých (Nietzsche) - jenže aby jim mohla být, musí být především účinná: věřící musí věřit z jiného důvodu
- ⇒ víra je promítnutí přání (Freud) - jenže aby byla uvěřitelná, musí přání nějakým způsobem naplňovat.

EMBARGO – Jen pro posluchače Úvodu do etiky ZS 2003 – NEROZMNOŽUJTE, NEROZŠÍŘUJTE

Jenže zbožnost je otázkou prožitku a postoje, ne teoretických pouček! Proto

Hledejme raději kořeny zbožnosti, víry, a to ne v dávnověku, nýbrž ve vlastní zkušenosti/skutečnosti

(Problematičnost historicismu: jak bych mohl pochopit v dálce a v dávnu, co nechápu před očima a teď? Hledání pravdy, kterou nechápeme ve známé víře, v exotických vírách. Oprávnění je v tom, že známé je opotřebované, v neznámém vyvstane, co hledáme)

Výchozí otázka zkušenosti: jak člověk prožívá svůj svět - ne jak vykládá, nýbrž jak jej předreflektivně prožívá?

- ⇒ jako nesmyslný shluk částic? Pokud to je základní prožitek, víra se bude jevit jako pověra, etika jako něco, co musíme vymyslet z ničeho (Russel) nebo vůbec vzdát
- ⇒ jako smysluplný celek, který má hodnotu nezávisle ode mne, a který nejen je, nýbrž má smysl, je srozumitelný, něco znamená.

Jak z toho víra:

Začátek je zpochybnění samozřejmosti všeho, co je pak údiv nad zázrakem, že to vůbec je
Odtud vědomí života jako daru, ne faktu,
smrti jako něčeho, nad čím se sluší truchlit, ne jen pokrčit rameny,
světa jako něčeho cenného - kaštan či list

Náboženství pak začíná pokusem **vyjádřit** tento mimořádný zážitek který sdílíme s vyššími obratlovci i přirozenými národy: Rudolf Otto jej popisuje jako **mysterium tremendum et fascinans**

Je to zázrak bytí: že nic není samozřejmé, všechno je dar a cenné: co je, je dobré, co ničí, je zlé

Jak vyjádřit tento zážitek:

- ⇒ odvozením ze zážitku přírody (přírodní náboženství)
- ⇒ odvozením z prožitku určité události (historická)

Protože víra je vyjádřením prožívané skutečnosti, **je pravdivá, pokud vyvolává zážitek** a poukazuje k němu - pokud vyjadřuje zážitek přítomnosti posvátného. Pokud zážitek nevyjadřuje, přestává být pravdivá. **Nejde o doktrinní obsah**

Příklad: pokus o vyjádření zážitku lásky: „Maminka je nejkrásnější na světě“: věřit pak neznámá mít rád tlusté paničky s bradavicí na nose, nýbrž pocítit v symbolu zážitek lásky.

Pravdivá/neppravdivá neodpovídá: jde o to, **zda zprostředkuje zásadní zážitek**, totiž posvátnost života v jeho různorodosti, hrůza z ničení

EMBARGO – Jen pro posluchače Úvodu do etiky ZS 2003 – NEROZMNOŽUJTE, NEROZŠÍŘUJTE

(Ad: hrůzy v Bibli: nejde o to, že by byla povznášející, nýbrž že předkládá svět, který není náhodný, je v ruce boží)

PROTO vystává etika z víry:

věřit = přistupovat s úctou (ne obráceně)

Na okraj:

je možná víra bez náboženství? ano, zůstává nevyjádřená a nesdílená
Náboženství bez víry? Určitě: prosadíme symboly, ale chybí zážitek
Příklad komunistů po srpnu (fanatismus jako náboženství bez víry,
proto je překerní, musí vraždit kacíře. Kde živá víra, nevadí
nesouhlas, kde o víře pochybuji, nesnáším.)

**Pro věřícího, který víru prožívá, ne jí jen přitakává, je etika
nutný následek**

* * *

**V soudobé analytické filosofii a náboženském fundamentalismu
oba přistupují k víře „objektivně“, z hlediska pozorovatele**

Otázky náboženské etiky trpí nepochopením víry: víru chápe ne osobní
postoj, nýbrž souhrn pouček, proto ne „Jak žijete“ nýbrž kterým
poučkám přitakáváte?

Podle toho soudobí analytičtí filosofové předkládají argument:

⇒ víra je souhlas s tvrzením, že existuje všemocná bytost „Bůh“
[Co na to Bible? Viz Jk 2,19]

⇒ dále, že tato bytost je stvořitel a zákonodárce stvoření, stanoví
pravidla, když se jimi člověk neřídí, havaruje

(tak se víra jeví zabeđeným: „existuje bytost“ a „dává
zákony“ - potom etika je fundamentalismus podle „sola
scriptura“ nebo „ipse dixit“)

Vábi: končí debata, Bůh řekl a basta, kdo neposlechne, jde do pekla

Trojí výklad náboženské etiky, jako

⇒ Etika božího přikázání - dobré je, cokoli velí Bůh

⇒ Etika božího zákona - dobré je, jak Bůh svět uspořádal

⇒ Etika víry - dobré je, co Bůh stvořil, vyžaduje úctu a dobrou
vůli (to ponecháme do poslední přednášky)

(i) Etika božího přikázání (příkazová etika)

teprve Božím přikázáním vstupuje do světa rozlišení dobra a zla

Jednat eticky znamená jednat tak, jak Bůh velí: tak papež netvrdí,
že přelidnění a následné katastrofy jsou něco dobrého, jen že Bůh
zakazuje kontracepci, případně omezení plodnosti

Jediná etická otázka je potom „Co velí Bůh?“

Jenže velí to, co velí, protože to je dobré - nebo je to dobré,
protože Bůh to velí?

**Jeden výklad příkazové etiky: nic není dobré ani zlé, dokud to Bůh
nerozkáže** - a když něco rozkáže, stává se to eo ipso dobré

Odtud představa o bohu jako libovolném tyranu, kterou se
problematizuje I Moj 1,31

EMBARGO – Jen pro posluchače Úvodu do etiky ZS 2003 – NEROZMNOŽUJTE, NEROZŠÍŘUJTE

odtud Leibnizova otázka, proč Boha chválit, když nedělá dobro, jen si dělá, co se mu zachce (a pak tomu říká dobré)?

Divná víra - proč se k ní někteří věřící uchylují?
Protože v životě tolik zla, že závěr by byl, že Bůh je sadista. Aby zachránili Boha, vzdají se „dobra“ -- absolutní víra, která věří tam, kde nemůžeme pochopit.

„Příkazová teorie“ je vyznáním zoufalé důvěry, která člověka smiřuje a posiluje in extremis. (Jiní věřící by řekli, že co je hrozné, to je dílo lidské svobody, ne boží vůle)

Druhý výklad příkazové etiky: Bůh volí, co volí, protože to je dobré nezávisle na Bohu

S tím se střetáváme v literatuře moudrosti, na př. v knize Moudrosti Šalamounovy nebo Širachovy v apokryfě.

Tím se vyhneme představě Boha-tyrana, jenže pak už etika není teologická, odvozená od Boží vůle. Bůh je irelevantní: neřeší otázku, co je dobré, co zlé

i víra záleží na „vůli věřit“: pokud nás posiluje, věřme, pokud ne, nevěř.

Příkazová teorie dobra a zla vede k paradoxu, který nevěřící vítá - a věřící ignoruje!

Protože prožitek je jednotný, pouze pokus o vyjádření konfliktní (Jako Láska má je růže...)

* * *

(ii) Etika Božího zákona:

dobré je, co je v souladu s Božím řádem kosmu

Výchozí teze: Bůh nepřikazuje, nýbrž tvoří svět se svou zákonností

Svět opravdu zákonitý je, není chaos, má svou přirozenost (jak mrzne voda), zákonitost zvířecích skupin, obřadnost ptáků a plazů. Věřící v této spořádanosti vidí Boží řád, čímž mu přičítá morální závaznost:

chovat se „přirozeně“ znamená být v souladu s Boží vůlí, chovat se „nepřirozeně“ je pak i morálně zlé, jenže není přirozené pouze obvyklé, průměrné? Není pak každé odchýlení od průměru morálně zlé?

Bytí mimo zákon, svévolné: rakovina ale také sexualita

Boží zákon u lidí: předpoklad tu je, že kde lidé žijí v harmonii s přírodou (podle Božího zákona), jsou šťastní, kde se vzpříčí, ničí sebe i přírodu

Tak přirozený zákon soucitu oproti nepřirozenému egoismu, avšak problematictější, zákaz kontracepce, založený na Onanovi, omezení porodnosti: ano, to je nepřirozené, **přirozený je hladomor a infanticida - jenže jsou proto dobré?**

EMBARGO – Jen pro posluchače Úvodu do etiky ZS 2003 – NEROZMNOŽUJTE, NEROZŠÍŘUJTE

Tedy pozor: Když Ježíš vyzývá k odpouštění oproti lex talionis, vyzývá k nepřirozenosti

Přirozené je nenávidět, Ježíš velí odpouštět

Problém: Přirozený zákon zjevně je, ale co je přirozené, co návykové? Je otroctví přirozené?

Co je přirozené?

Nejjednodušší odpověď: všechno tradiční je přirozené, každá změna je špatná (konservatismus)

tím sice odpadá otázka, co považovat za přirozené, jenže život je změna - a jakmile připustíme změnu, musíme řešit otázku, **kteřá změna je záhodná**, která nepřirozená

Obvyklé řešení: rozum rozhodne, co je přirozené a tudíž vůle Boží

Tak Hooker a Locke: co rozum učí, je přirozené: cokoli lidé vždy a všude dělali, musí být od Boha, přirozené - vzájemnost je přirozená, otroctví nepřirozené ... ač to vždy a všude ...

A jestliže rozum rozhoduje, co je přirozené a tudíž Boží vůle, pak proč vůbec mluvit o Bohu? Není to jen zdůrazňování předsudků?

* * *

**(iii) Etika víry z hlediska věřícího:
ani příkaz, ani zákon, nýbrž úcta, vděčnost, dobrá vůle**

Víra nezačíná teorií nebo poučkou, nýbrž zážitkem, postoj víry není teoretický, nýbrž existenční

Bůh není bytost, která nakazuje, nýbrž *přítomnost, která posvěcuje* - věřícímu se přikázání jeví jako výzva, zákon jako milost (Lochman: ukazatel na cestě ke svobodě).

Věřící se cítí osvobozený od viny i od osudu, žije v „kralování Božím“

Království Boží: život podle zcela jiných pravidel

Východiskem je *pocit nesamozřejmosti*, tedy zázraku: nic nezaslouhují, vše je dar, proto pocit povinnosti či spíše touhy odvděčit se: motivace je vděčnost a radost

Etika jako díkuvzdání, spontánní před tváří věčného: momenty naplněného života, etika vykopených

Jenže žijeme ve starém podlém světě: je tam etika možná?

Ano, etika je možná právě v padlém světě:

v nebi jí netřeba, v pekle marná

jen ve světě Božím leč odcizeném je etika možná i nutná

Etika víry je v podstatě etikou osobnosti:

věřící je osvobozen od zákona i od příkazu, zbývá mu Augustinovo „Miluj Boha a dělej, co chceš“

Náboženství neposkytuje pravidla jednání, která by člověka osvobodila od odpovědnosti za volbu.

EMBARGO – Jen pro posluchače Úvodu do etiky ZS 2003 – NEROZMNOŽUJTE, NEROZŠÍŘUJTE

Pocit díků a vděčnosti poskytuje orientaci, pocit Boží přítomnosti
dodává jednání vážnost.